

Uredništvo i uprava
ZAGREB, Masarykova 28a,
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
uljske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

»Jadranski koledar« za 1937 je
odličan almanah emigracije.
Kupujte ga — čitajte i širite —
jer time širite propagandu za
naš narod pod Italijom!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULJSKE KRAJINE

SITUACIJA U JULJSKOJ KRAJINI

Pariski »Il Nuovo Avanti« donosi u broju od 26 decembra ovaj dopis iz Rijeke o situaciji u Juljskoj Krajini, pa ga prenosimo u cijelosti, iako nisu neke tvrdnje tačne. Na drugom mjestu donosimo korekturu nekih tvrdnja u tom članku iz »Grido del Popolo«.

Rijeka. — Uzrocima nezadovoljstva i kronične bijede, nadodala je fašistička politika još druge uzroke, tako da se ovo stanovništvo nalazi u očajnom položaju. Radnici i trgovci sviju vrsta nisu još nikada bili na takovoj muci kao sada. Velika imigracija iz južne Italije, naročito sa Sicilije, otežala je još više život drugorodnog stanovništva. Osim toga je i imigracija protjeranih njemačkih Židova zauzela velikog maha. U Trstu i Rijeci bile su se koncentrirale velike grupe poljskih i njemačkih Židova s namjerom da se ukrcaju za Palestinu, ali radi zapreka koje su im postavljali Englezi a kasnije radi protužidovske pobune Arapa ovi su Židovi ostali kod nas, na veliku štetu sveg domaćeg stanovništva koje je tako zadobilo u njima novu konkurenciju.

Nekadnji entuzijazam građana Rijeke i Trsta za Italiju sada je samo daleka uspomena. Danas se žali za Austrijom: glavni uzroci žaljenja jesu kronična besposlica, slaba administracija, poresko iscjedjivanje, nerazumijevanje i nepovjerenje vlasti prema drugorodnom pučanstvu. Čak niti ustanovljivanje slobodne zone nije donijelo poboljšanje koje se očekivalo. Osim par artikala, sve je skuplje nego u ostalim krajevima Italije.

Drugorodno stanovništvo, usprkos progona, raspolaže odličnim vezama i upućeno je u stvari koje se događaju u ostalom svijetu. U mnogim školama se osjeća pomamljanje učitelja, jer su mnogi iz »Juljske kolonije« premješteni u »Afričku koloniju«. Učenici su natprani u malom broju odjeljenja, s očitom štetom za zdravlje i nauk.

U Trstu je vlast uspjela da ukloni staru neslogu sa biskupskom kurijom pod utjecajem španjolskih događaja i na inicijativu Svete Stolice i fašističke stranke. Efekt tog sporazuma je taj da su prestali crkveni obredi, propovjedi i katehetska pouka u slovenskom jeziku, pa je na taj način onemogućena i ta forma iredentističke i antifašističke propagande (?)

Opazilo se da se sve turističke i patriotske manifestacije u Trstu održavaju u zoni Svetog Justa, uz negodovanje trgovaca iz ostalih dijelova grada. Tumačenje je jasno: gerarhi koji vode te »circenses« dobivaju postotak od poslova.

Velike mečave koje su u posljednje vrijeme bile na Goričkoj, prouzrokovale su odgađanje nekih javnih radova i time otpuštanje radnika. Vladine odluke za sprječavanje podizanja cijena živežnih namirnica smatrane su ovdje samo kao prah u oči kako bi se spriječilo jaču reakciju sa strane potrošača. Činjenica je da cijene skaču neprekidno usprkos kazna kojima se prijeti trgovcima radi podizanja cijena.

Još uvijek se ogorčeno komentira nesretan položaj u koji je dovedena Gorička pokrajina osakaćenjem svoga teritorija, koje je provedeno da se zaštite interesi furlanskih latifundista.

Često se u drugorodnoj zoni čuju slovenske iredentističke pjesme. Te pjesme su uglavnom naučene za vrijeme katehetskih lekcija (?)

U nabrežinskim kamenolomima, u raškim ugljenokopima antifašistička propaganda postaje svakim danom sve jača usprkos strogosti fašističke policije, koja nailazi na svijestan otpor naših starih rudara i kamenolomaca izoštrenih u klasnoj borbi kroz trideset godina socijalističke organizacije.

ODJECI NORDIJEVIH ČLANAKA O JUGOSLAVIJI

»San Marco« prenosi u cijelosti rezoluciju beogradskih studenata, samo da što više napakosti Nordiu

Donosimo u cijelosti rezoluciju beogradskih studenata, koju je zadarski »San Marco« od 13 januara preštampano prevedenu iz »Istrea«. Taj članak donosimo klišan, jer mnogi ne bi vjerovali da je ta rezolucija mogla izaći u jednom fašističkom listu. Nije nam poznato da li je taj broj »San Marca« smio doći u Juljsku Krajinu. Ako je ipak došao, mi »San Marca« zahvaljujemo, jer nama nije bilo moguće upoznati veći dio našega naroda pod Italijom sa tom rezolucijom.

Documento interamente dedicato a Mario Nordio, scopritore di mondi.

Risoluzioni della gioventù belgradese

Dal »Istria« di Zagabria, n. 49.

«La grave situazione del nostro popolo sotto l'Italia, e in relazione ai comunicati di quest'ultimo tempo circa un avvicinamento fra Jugoslavia e Italia, ha spinto gli studenti di Gorizia, Istria e Trieste, in accordo con le organizzazioni sotto elencate e i gruppi dell'università di Belgrado, al convegno del 24 novembre c. a. per votare la seguente

RISOLUZIONE

1) Gli studenti jugoslavi constatano che l'Italia fascista s'è servita dei metodi più violenti e reazionari, che rispondono al terrore fascista seminato in tutta Europa, e che tende al completo annientamento delle minoranze croate e slovene in Italia.

2) affermano dopo una esperienza di quattro-dici anni che una intesa solida e duratura con l'Italia è impossibile e pensano che alcun governo in auge, jugoslavo, può iniziare alcun avvicinamento duraturo o temporaneo con l'Italia.

a) Intanto che sono vietati alle poste minoranze in Italia tutti i diritti politici, culturali e sociali;

b) fino a quando la nostra lingua

è esclusa dalla chiesa, dalla scuola e dalla vita pubblica;

c) fino a quando saranno annientate le istituzioni economiche, sociali e culturali;

d) fino a quando nelle carceri e al confino fascista, moriranno centinaia di nostri fratelli.

3) Perciò chiedono che il problema dei 600 mila fratelli sottomessi all'Italia sia risolto, contrariamente a quanto finora ha fatto l'Italia, e che i nostri fratelli abbiano gli identici requisiti che godono gli altri 4900 italiani in Dalmazia.

4) Richiamiamo i fattori responsabili del Regno di Jugoslavia a rimanere fedeli ai patti stipulati con le potenze democratiche, con la Piccola Intesa, col patto balcanico e con la Francia.

(Seguono i gruppi e i partiti e le organizzazioni studentesche).

Un illustre ospite cinese a Spalato

E' giunto a Spalato in questi giorni il capo della sanità pubblica della regione Kwang Si, dott. Li Wen Ming.

Il professor Barac ha condotto l'illustre ospite cinese a visitare per Spalato i monumenti nazionali, s'fermandosi in particolar modo davanti al Palazzo di Diocleziano.

ISTRA JE PREPLAVLJENA ANTIFAŠISTIČKIM LETACIMA

Letaci su na hrvatskom, slovenskom i talijanskom jeziku

Rijeka, januara 1937. Javlja nam iz Zemuna da je u noći između 2 i 3 januara bilo to selo preplavljeno antifašističkim letacima. Letaci su bili na hrvatskom i talijanskom jeziku. U njima se pozivalo narod neka ne ide proljevati svoju krv za Španiju za fašiste i neka se pobune kada ih budu htjeli poslati u Španiju.

Odmah u jutro je u selo dojurila policija i opkolila cijelo selo. Karabinjeri su počeli trgati letake sa zidova, a one koje nisu mogli skinuti, grebli su ih sa zida noževima. Takovi letaci su bili izlijepljeni i po drugim selima, pa je sva policijska sila bila alarmirana.

Tako su iste noći osvanuli slični letaci i u Golcu, ali tamo su bili samo na talijanskom jeziku i napadali su Mussolinija i fašizam. Bila je na njima i jedna porugljiva pjesmica o Mussoliniju u talijanskom domaćem dijalektu.

Doznajemo da su ti letaci bili razasuti i oblijepljeni svuda po selima i uz cestu do Buzeta i cestom prema Trstu.

Ujedno se ovdje govori, ali to nismo mogli provjeriti, da su u blizini Trsta uhapsili tri muškarca koji su s automobilima došli iz Venecije pod sumnjom da su oni rasturili te letake.

NOVAC ZA ŠPANJOLSKE POBUNJENIKE

sakupljaju po školama i dječjim vrtićima u Jul. Krajini

Mune, januara 1937. — U našem selu ima pet učiteljskih lica. Pred par dana pročitao je upravitelj u svim razredima jedan dekret kojim se određuje da sva djeca moraju dati svoj prilog za španjolske pobunjenike. Rekao je da je to naredjenje ministarstva prosvjete u Rimu. Upravitelj je u petom razredu lično počeo da sabire novac od djece, ali na to je ustao učenik tog razreda Zadković Josip, star 12 godina, i rekao je da on ne može dati ništa jer da njegova majka nema kod kuće niti jednu

su neki dobrovoljci uspjeli da se prebace u Španiju sakriveni u brodovima. Ovdje se prate velikim uzbuđenjem događaji u Španiji koji nam daju neke nade. Dobro smo informirani o onome što se događa iako novine ne donose nego vijesti dozvoljene od cenzure, ali u mogućnosti smo da čujemo razne strane radiostanice.

POLEMIKA IZMEDJU TALIJANSKIH ANTIFAŠISTIČKIH LISTOVA

O DJELOVANJU NAŠIH SVEČENIKA U JULJSKOJ KRAJINI POVODOM ČLANKA U »NUOVO AVANTI«.

Pariz, januara 1937. Pariski »Il Nuovo Avanti« bio je donio 26 decembra ovaj dopis iz Rijeke o situaciji u Juljskoj Krajini. (Taj dopis donosimo na uvodnom mjestu). Drugi antifašistički list »Il Grido del Popolo« od 16 januara korigira donesle te vijesti u »Nuovo Avanti« i potpuno tačno iznosi neke zaključke, koje doslovno prenosimo: »

»Il Grido del Popolo« kaže: »Il Nuovo Avanti« donosi u dopisu iz Rijeke neke tvrdnje o slavonskoj crkvi i slavonskom iredentizmu u Juljskoj Krajini, koje nikako ne odgovaraju istini. Naprotiv, te tvrdnje su nesvesna kopija optužbi kojima se fašizam služi u ugnjetavanju slavonskih manjina. Zatim se »Il Grido del Popolo« osvrće na tvrdnje, da su iza sporazuma između tršćanske kurije i fašističke stranke potpuno prestale propovjedi i katehetski sastanci slovenski i da je tako ponestalo jedne forme za iredentističku i antifašističku propagandu. Malo dalje, pišući o Goričkoj kaže »Il Nuovo Avanti« da se tamo čuju iredentističke pjesme, a da su te pjesme naučene većim dijelom »za vrijeme slovenske katehizacije«. Na to »Il Grido del Popolo« kaže:

»Je li moguće da se mogu ozbiljno tvrditi takove neozbiljnosti. Lekcije iz katekizma, organizirane od slavonskih svećenika, bile su jedino — lekcije iz katekizma, a to je bio još jedini način da slavonska omladina nauči kakovu mrvicu svoga materinje jezika. Da li riječki dopisnik »Il Nuovo Avanti«, koji uistinu pozna stanje u Juljskoj Krajini, da li on iskreno vjeruje da postoji u Juljskoj Krajini takova sloboda, da bi neki svećenik, i kada bi to htio, mogao učiti omladinu iredentističkim pjesmama. Bilo bi zanimljivo upoznati te pjesme koje su naučene u crkvi. U stvari, one ne postoje nego u fantaziji fašističkih organa u Juljskoj Krajini, završava »Il Grido del Popolo«.

Osvrćući se na kompaktnost Slavena i Talijana antifašista u Juljskoj Krajini, »Il Grido del Popolo« kaže da na žalost još ta kompaktnost nije postignuta, pa kaže: »Da bi se ispravilo neslogu, treba se odreći tendencioznog opisivanja slavonskog iredentizma, od svake vijesti koji bi mogla dati fašizmu izliku da sa nacionalističkim argumentima opravda socijalno ugnjetavanje«.

U VRBOVU SU DJEČJI RODITELJI TAKSIRANI SA PET LIRA ZA ŠPANIJU

Vrbovo, januara 1937. U našem selu postoji već nekoliko godina dječji vrtić društva »Italia Redentor«. U taj vrtić moraju da idu i djeca iz obližnjih sela.

Dječji roditelji su dobili pred nekoliko vremena poziv od upravitelja da dođu u prostorije dječjeg vrtića čim im to bude moguće. Roditelji su došli. Upravitelj im je tada počeo govoriti kako se fašizam brine za njihovu djecu, pa kako bi bilo potrebno da oni iskažu svoju zahvalnost na taj način, što bi i oni pomogli fašizam sada kada je potrebno, ali ne talijanski, jer talijanskom da ne treba. U Španiji da se sada po zimi bore goli i bosi španjolski fašisti za svoju slobodu i za fašizam cijeloga svijeta, pa da bi bilo vrlo pohvalno kada bi svaki roditelj u znak zahvalnosti prema talijanskom fašizmu i Mussoliniju darovao po pet lira za Španjolec.

I — ljudi su dali. Jer svak je znao da taj poziv znači da se mora dati. Mnogi i mnogi koji nemaju kod kuće kruha za svoju djecu, morali su da posude tih pet lira i da ih odnesu u školu kao »prilog roditelja mladih istarskih fašista za drugove u Španiji«.

TUŽE SE PRETPLATNICI

da list dobivaju sa zakašnjenjem. — Obavještavamo sve čitatelje da list izlazi uvijek redovito kao i do sada, pa nije na nama krivnja da ga dobivaju sa zakašnjenjem.

Nastojat ćemo i to urediti.

OBJAŠNJENJE U „OBZORU“

POVODOM POLEMIKE OKO BISKUPA SANTINA

Zagrebački »Obzor« je bio donio vijest o polemici oko biskupa Santina između »Istre« i sušačke »Istine«. Budući da bi iz te bilješke u »Obzoru« bilo moglo nastati krivo tumačenje, poslali smo uredništvu »Obzora« objašnjenje. »Obzor« je to naše objašnjenje donio 16. o. mj., pa ga prenosimo u cijelosti i time smatramo tu polemiku završenom. Potcrtano donosimo ona mjesta iz našeg objašnjenja koje je »Obzor« ispustio.

U »Obzoru« od 9. januara o. g. izašla je odulja bilješka pod naslovom: — Sušačka »Istina« i tjednik »Istra«. Kako su u toj bilješci i neki pasusi koji bi mogli izazvati kriva tumačenja kod čitatelja o ciljevima koji vode zagrebačku »Istru« u njezinu pisanju, molimo ugodno uredništvo »Obzora«, da donese ovo naše objašnjenje:

Zagrebačka »Istra« je još 4. decembra donijela originalni dekret riječkoga biskupa Santina, kojim se skoro u cjelosti zabranjuje upotreba hrvatskog i slovenskog jezika u crkvama riječke biskupije. Osim toga je »Istra« tom zgom donijela u prijevodu dokumentiran pregled posljednjih progona hrvatskog jezika i hrvatskih svećenika u riječkoj biskupiji iz engleske knjige »Life-and-death struggle of a national minority« koju je i »Obzor« prikazao 6. oktobra 1936. u svom podlistku. »Istra« je tom prilikom osudila taj progon staroslovenskog i hrvatskog jezika u crkvi, jer se time oduzimlje tamošnjem našem narodu jednu privilegiju, koju je uživao već oko hiljadu godina. Šta to u današnje vrijeme znači u tamošnjim prilikama, gdje je crkva bila jedino javno mjesto u kojem je hrvatski narod u Istri mogao čuti svoj jezik — nije potrebno mnogo objašnjavati.

Radi tog našeg pisanja smatrala je sušačka »Istina« da nam mora zamjeriti i uzeti u obranu riječkoga biskupa. Pisanje »Istine« je djelomično prenio i »Obzor« od 10. decembra, a opširnije se na čitav slučaj osvrnuo u broju od 9. o. mj. Komentar »Obzoru« dužni smo ovo kratko objašnjenje, jer smo uvjereni da se ovdje najvećim dijelom radi o nesporazumu.

»Obzor« nam zamjera što smo izjavili da se ne kanimo upuštati s »Istinom« u vjerske i crkvene rasprave o tom pitanju. To međutim ponavljamo i sada, jer je pitanje progona hrvatskog jezika iz crkava u riječkoj biskupiji po motivima koji su te progone jezika inspirirali i po posljedicama koje će imati, narodno političko pitanje prvoga reda.

Mislimo da smo u okružnicama i dekretima riječkog biskupskog ordinarijata, koje smo u posljednje vrijeme objavili, imali dovoljno razloga za naš stav. To je za nas dovoljno, i nemamo razloga da se upuštamo u raspravljavanje o vjerskim i crkvenim pitanjima. Staroslovenski i hrvatski jezik u Istri ne može se baš sada izbacivati iz crkava radi crkvenih i vjerskih razloga, kada je on stekao pravo upotrebe kroz hiljadu godina.

»Obzor« je zatim doslovno napisao »Mi nijesmo nikad primjetili, da bi u »Istri« bila niti kakva aluzija, koja bi zvučala nedolično za druge vjeroispovjesti. — U ovoj se rečenici može raditi u najmanju ruku o nesporazumu. Tko pozna karakter pisanja »Istre« i njezinu svrhu, zna da se naš list nije i ne kanu upuštati u ovdašnja politička, kulturna, pa ni crkvena pitanja, već se bavi jedino životom Hrvata i Slovenaca pod Italijom i internim prilikama istarske emigracije. To što smo apostrofirali riječkoga biskupa Santina, to je zato što se to direktno tiče interesa naših sunarodnjaka u Istri, a kada bi u Istri bilo i poglavara neke druge vjeroispovjesti, koji bi slično postupali, mi bismo osudili jednako i njihov postupak u interesu Hrvata u Istri.

Isto tako i zaključna tvrdnja »Obzora« da je naš list postao u prvom redu organ slovenskih emigranata ne odgovara istini. List je pisan hrvatski i slovenski, jer je list organ Saveza emigranata iz Julijske Krajine u kojem su učlanjene hrvatske i slovenske organizacije u državi. Priznajemo da ova dvojezičnost nije najpraktičnija, i mi bi smo sami bili sretni kada bi mogli izdavati dva lista. Nažalost je to u današnje vrijeme nemoguće iz materijalnih razloga.

Uredništvo »Istre«

Naš narod izgublja vero svojih očetov

Ljudstvo se bavi z mislijo prestopa v pravoslavno cerkev

Trst, decembra 1936. — (Agis). — Goriški in reški škof, kot je znano, sta v zadnjem času izdala ostre prepovedi o rabi slovenskega in hrvaškega jezika pri vseh liturgičnih obredih tako, da je sedaj naš jezik iz cerkve popolnoma izrinjen. Nadalje sta odredila našim duhovnikom isto oblačilo, kot ga imajo italijanski, ki je precej različno od onega naših duhovnikov. S temi odredbami hočeta očitno zabrisati tudi na cerkvenem polju zadnjo sled naše svojstvenosti in razlike, ki nas loči od ostalih pokrajin Italije. Ljudstvo to jasno občuti, in so ga te odredbe tako razburile, da se bavi resno z mislijo prestopa v pravoslavno cerkev. Kdor pozna našega človeka, ga to ne bo iznenadilo. Stoletja in stoletja, sem od Ciril-Metodovih časov, je naše ljudstvo navajeno častiti Boga v svojem lepem jeziku, ki so ga rodovi podedovali od svojih mater. In sedaj, po tolikem ponižanju in preganjanju, potem ko je prišel skoro ob vse, kar so predniki s krvavimi žulji ustvarili na pustem kraškem svetu, sedaj je tujčeva roka posegla v njegovo najsvetejšo pravico in mu do dna ranila dušo: v bridkih urah težke preizkušnje, ko se zgrinjajo nanj črni oblaki obupa, ko mu je dom obubošan, sinovi preganjani, ko se iz dneva v dan bori z blede lakoto, in se v svoji čisti in veliki preprostosti zateka le še k veri svojih očetov, da se potoži in olajša ter nabere novih moči za neenako borbo za svoj obstanek, sedaj so mu tudi to zabranili! Škipal je z zobmi in se bori, ko mu je politična oblast kradla na vse strani

pravice in ga slednjič potisnila ob zid, toda ko je v njegove bitne pravice posegla tudi cerkvena gosposka — v kateri je gledal zastopnico morala in bratiteljico svojih pravic — se v njegovi duši rušijo najmočnejše vezi, ki so ga stoletja vezale. Iz pekočega razočaranja je vzrastlo naravno hotenje po pomoči. — Naš narod je globoko veren pa tudi pameten dovolj, da je sposoben razlikovati gotove pojme: ostati hoče zvest svoj religiji, ki mu je v najjačjo oporo, toda znebiti se hoče onih, ki so največjo moralno vrednoto podredili čisto egoističnim interesom italijanskega imperijalizma.

Vsaj v svoji veri, v pogovoru z Bo-

gom, hoče ostati svoboden, govoriti z njim tako kot on razume in zna najti izraza za najlepše in najtrpejše misli.

Instinktivno čuti nevarnost, da se skušajo okoli njega splesti nevidne niti, ki naj njemu in njegovim potomcem odzamejo narodno bitnost. To se mu zdi protinaravno in nemogoče, čuti, da bi pred Bogom, največji moralni sili, postal hinavec in izdajalec, če bi ga častil v tujem, povsem neznanem jeziku. Zato ta odpor, s katerim se hoče izogniti vodstvu in kontroli dosedanjih višjih cerkvenih hierarhov in si poiskati novih, ki mu bodo odznanjevali božji nauk v njegovem jeziku.

Teške posljedice izbacivanja našega jezika iz crkve

U nekim selima se pojavio pokret za prelaz na pravoslavlje — Vlasti su energično nastupile i počele sa hapšenjem

Dane, januara 1937. U petak 8. o. mj. su karabinjeri iz Lanišća uhapsili u našem selu Poropata Martina zvanoga Bušjetin i Poropat Antona zvanoga Škljekotov. Njih su uhapsili zato, jer su oni navodno određeni od sela da sutradan idu pravoslavnom popu u Peroj i da u ime cijelog sela ugovore s njime da selo predje na pravoslavnu vjeru u znak protesta protiv dekreta kojega su župnici pročitali na Novu godinu sa propovjedaonica i kojim se zabranjuje hrvatski jezik u crkvi.

U našem selu nema svećenika, već je nama dolazio svake treće nedjelje u mjesecu župnik iz Bresta da nam održi misu, a inače su naši ljudi odlazili nedjeljom na misu u Brest. Kada su se na Novu godinu vratili iz Bresta s misse, donijeli su te glasove o potpunoj zabrani našega jezika u crkvi, pa se uzrujan narod sastao pred našom crkvom i tu se odlučilo da će se preći na pravoslavlje. Međutim su vlasti doznale za to i odmah povele istragu i uhapsili tu dvojicu pod sumnjom da su kolovodje toga pokreta.

Jezik vjernika mora biti i jezik svećenika

izjavljuju jugoslovenski katolički biskupi

13. o. mj. završene su konferencije katoličkog episkopata u Zagrebu, koje su trajale punih šest dana. Na tim konferencijama su bili prisutni, lično ili po svojim zastupnicima, svi katolički biskupi. Sa te konferencije je izdano službeno saopćenje, a tačka 6. toga saopćenja glasi:

»Katolički Episkopat konstatira, da se velik dio našega naroda u borbi za

kruhom rasuo širom svijeta. Živeći u dijaspori bez svojih svećenika, koji razumiju njegovu dušu, nerijetko pada kao žrtva zabluda današnjega vremena i propada vremenito i vječno. Katolički Episkopat poduzeti će sve, što je u njegovoj moći, da mu priskoči u pomoć organiziranim pastve po svećenicima njihova jezika.«

PRIVREDNI MOMENTI U NOVIM ODNOSIMA ITALIJE I JUGOSLAVIJE

Talijansko-jugoslovenske komore u Beogradu i Rimu

»Il Popolo di Trieste«, Trst, donosi u broju od 12. januara ovu vijest iz Rima:

»Javlja se iz Beograda, da je posljednja odluka talijanske vlade u povišenju kontingenata jugoslovenskog izvoza u Italiju za narednih šest mjeseci primljena, u svim jugoslovenskim ekonomskim i finansijskim krugovima sa živim zadovoljstvom. Vjeruje se, da će talijanska odluka znatno doprinijeti poboljšanju talijansko-jugoslovenskih odnosa.

Talijanski i jugoslovenski privredni krugovi predložili su, da se u Beogradu otvori talijansko-jugoslovenska trgovinska komora. Ista komora trebala bi da se osnuje u Rimu, da bi se na taj način doprinijelo poboljšanju trgovinskih odnosa između dvije zemlje. Nadležni jugoslovenski krugovi odobrili su predlog.«

ITALIJA KANI KONKURIRATI JUGOSLOVENSKOM BRODARSTVU U JUGOSLOVENSKIM LUKAMA

Nove talijanske saobraćajne linije na našem Jadranu

Talijanska agencija »Italia d'oggi« izvještava o novim parobrodarskim linijama koje će uvesti riječko parobrodarsko društvo »La Fiumana«. Novo društvo uvest će 13 linija, djelimično dnevnih, a djelimično nedjeljnih. Šibenik i Split su uključeni u plovidbenom redu raznih linija. Novo društvo raspolaže sada sa 14 ladija, ali će uskoro morati da izgradi bar dvije ladje sa najmodernijim konforom.

JUGOSLAVENI NE BI UOPĆE SMJELI SPOMENUTI JUGOSLAVENSKI JADRAN?

U zadarskom listu »San Marco« od 9. januara čitamo ovo:

»I prošle nedjelje beogradska kratkotalasna radiostanica emitovala je dvije konferencije jugoslovenske propagande za Jadran. Obe konferencije održane su na francuskom jeziku, prva pod naslovom: »Jadran u jugoslovenskoj književnosti« (1. januara), a druga: »Kraljevska rezidencija na Jadranu« (2. januara). Nama nije poznato, veli »San Marco«, da je talijanski radio, u tako dugom nizu godina svog postojanja, emitovao bilo kakav govor o talijanskom Jadranu.«

Ovo je doista dvostruko bezobrazno, što »San Marco« tvrdi. Ne treba kazati zašto.

GRADBA NOVE STRATEŠKE CESTE

Gorica, decembra 1936. — (Agis) — Z vso naglico popravljaju in širijo staro avstrijsko vojaško pot, ki se odcepi pri Ajševici in pelje v ključih strmo na Trnovsko planoto. Tu je zvezana z ono cesto, ki pelje iz Gorice. Omenjena pot je bila po vojni popolnoma opuščena. Poleg šesteto poti čisto vojaškega značaja, ki so zgrajene ali ki so še v gradnji po dolinah v smeri proti meji in v čisto obmejnem pasu, se torej strateškim gradbam pridružuje tudi ta cesta. Gotovo ima velik pomen z ozirom na to, da bo vezala Gorico in Vipavsko dolino s Trnovskim gozdom v zapadnem krilu in obrambni obmejni pas, ki gravitira na Idrijsko in Vipavsko dolino.

ZASILNO LETALIŠČE PRI AJŠEVICI OPUŠČENO

Gorica, januarja 1937 (Agis). Pri Ajševici so že pred leti odvezli kmetom velik kompleks zemljišča in ga uporabili za letališče. Pred kratkim pa so kmetom vrnili zemljišče, češ da ga ne morejo izsušiti in da je zato za letališče neuporabno.

ŠEST MJESECI ZATVORA I 1400 LIRA GLOBE ZA PRELAZ GRANICE BEZ PASOŠA

Pula, januara 1937. — Petar Mihovilić iz Premanture bio je za vrijeme abesinskog rata prebjegao u Jugoslaviju, iz bolazni, da ga ne pošalju u Abesiniju. Sada mu je bilo sudjenje iz ogluhe, jer se on još nalazi u Jugoslaviji. Osuđen je na šest mjeseci zatvora i 1.400 globe.

Budući da ga ne mogu zatvoriti, državni erar se uknjižio na njegov posjed i stavio će mu ga na dražbu za globu od 1.400 dinara.

NJEMAČKA ŠTAMPA KAŽE, DA SE MUSSOLINI SPORAZUMOM S ENGLJESKOM ODREKAO DALMACIJE

Veliki njemački list »Berliner Tageblatt«, donosi uvodni članak od svoga rimskog dopisnika dr. Eriha Stocka, koji u njemu razmatra politiku Italije u prošloj godini, za koju kaže da je bila vrlo uspješna, a osim toga, na jednome mjestu još veli da status quo u Sredozemnom moru treba da bude održan i u njegovom središnjem dijelu. Mussolini ne misli da vodi avanturističku politiku na primjer u talijanskim manjinskim područjima (Dalmacija itd.).

Kad ne mogu živi, dokumentiraju mrtvi

Riječka »Vedetta d'Italia« od 12. o. mj. donosi, kao obično, osmrtnice na posljednjoj strani: Svih pet osmrtnica upada u oko po prezimenima. Ta prezimena glase:

Antonio Riazec (Rijavec), Antonio Srdoc-Malogna (Sardoc-Malonja), obitelji Marcegilia e Baccaricich (Marčelja i Bakarčić), Antonio Bernobich (Brnobit) i Vito Vicih (Vičić).

U jednom ranijem broju toga lista, iznesena su imena nekadašnjih riječkih plemića. Imajući ostalih, čitamo tu i ova imena, pa ih donosimo u pravopisu »Vedette«: Adamich, Anderlich, Barcich, Blasinih, Chnesich, Cresolich, Diminich, Jurcovich, Kerizza (Kritica), Micolich, Radolich, Scilocossi de Jurcovich, Tomasich, Tudorovich, Vitnich.

Eto — kad ne mogu da svjedoče živi, svjedoče mrtvi, nekadašnji i sadašnji.

Mussolinijev sin piše memoare

Sin Mussolinijev, Vittorio, napisao je sada knjigu o svojim »junaštvima« u Abesiniji pod naslovom »Voli sulle Ambe«. U »Piccolo della Serra« prikazuje opširno tu knjigu Carlo Tigoli. Na koncu tog prikaza kaže o Vittoriju Mussoliniju i ovo:

»Ratnik se vraća u domovinu sretan i zadovoljan, ali kao svaki dobar vojnič, čim stupi nogom na tlo Rima, osjeti kako je tamo dolje bilo tako lijepo. Obuzima ga nostalgija za eskadrom, misli na one koji su pali i na one koji još lete. — Rat, piše Vittorio na posljednjoj stranici svoje knjige, rat stvara volju kod ratnika za novim ratom.«

Napomena uredništva: Abesinci nisu imali ni aviona ni protuavionskih topova

Zašto je Duce položio pilotski ispit?

Talijanski listovi javljaju pod velikim naglavima da je Duce položio pilotski ispit i dobio diplomu i znak avijatičarskog oficira.

Moderna poslovice: Pametni ljudi znadu da se ne može znati ni ure ni časa kada čovjek može — odletjeti.

SLOBODNA RIJEČ O NAŠEM LISTU

Zagrebački tjednik »Slobodna riječ« donosi 16. o. mj. bilješku, u kojoj prikazuje zagrebačke listove. Tim povodom se »Slobodna Riječ« dotakla i našeg lista, o kojem kaže:

»U prošlom broju osvrćući se na izvjesne pojave zagrebačke političke štampe mi smo izvršili izvjesnu klasifikaciju raznih podielnih listova. Tom smo prilikom letimično istakli i neke ozbiljne tjeđnike (iako ideološki nisu s nama) ali koje vrtjeti čitati već radi toga. Što zastupaju solidna politička gledišta. Tom smo prilikom pomutnom zaboravili istaknuti, da u red »Nove Riječi«

i ostalih ozbiljnih tjeđnika spada i nedjeljni list »Istra«, koju izdaje organizacija istarskih bleenaca. To je list, koji svaki svilestan radnik može slobodno pročitati, jer će u njemu uvijek naći izvrsnog gradiva. List je izrazito antifašistički orijentiran!«

PRED MEŠTROVIĆEVIM KRALJEVIĆEM MARKOM

Nek je blagoslovena ruka, koja te je izvajala, i nek je vijencem vječne slave krunisano ime Majstora tvoga.

Stojim pred tobom u skrušenoj pobožnosti, nijem, zadivljen i potresen do najdubljih dubina bića moga, kao nevina žrtva barbarske tiranije, tek odbjegla iz podzemnih tunela ledenih kazamata, pred sunčanim prjesticoljem vasijske Slobode.

»Mrk i mračan, kao dan oblačan« sjediš na ružnim vinom napojenom Sarcu, neopozivo, rješen da stihističkim zamahom, od Majstora ovjekovječenom na drevnom Kalimegdanu, jurneš putem, na koji su te od Kosova patničkom krevlju natopljenog nedoljivo vukli bojni zvuci sa javorovih gusala »učitelja naroda moga«, pa da topuznom vječne pravde iz temelja zaljuljaš mračne kule vjekovnoga nasilja, bezboštva i ropstva.

Cjelokupna riznica svemoćnog morala, kristalno kodifikovanog i umotvorinama sa Kosova guslara, i sva bezgranična vjera junačkoga soja tvoga u trijumf istine, pravde i slobode, vjera duboka kao vječnost i snažna kao Bog, rječito izbijaju iz herofskog lika tvoga. Sav božanski duh svetitelja, mučenika, junaka i pravednika zanesenih devizom: »Za krst časti i slobodu slatnu«; svi njihovi uzdisaji i vapaji i sve njihove patnje, boli i težnje i sva divovska hrabrost, smjelost, odlučnost i mržnja kosovskih osvjetnika, — sliveni su u gvozdeno mišićno tjele, da bi probudio i raspalio uspavanu i obamrlu savjest ljudsku i udario temelje Carstvu Božijem u izabranoj zemlji, koju, pored tihe Save, rajski Istar miluje i plavi.

Samo, nepodnošljivo su tijesni muzeumski dvori za gigantski zamah tvoj.

Kad se imenjak tvoj bude uskoro probudio u Divić-gradu, da bi sa ranjavih nogu Veloga Jože stresao teške okove već napuklih lanaca ropstva, ti ćeš u značajnim dimenzijama zauzeti dostojnije mjesto u koliko puta silom rušenom, koliko puta pjesmom podizanom prijestolnom Beogradu, da bi svojom neiscrpnom duhovnom veličinom i moralnom snagom kroz vijekove spasonosno zračio svima žednima istine, pravde i slobode. ti, veličanstveni simboli božanskoga čojstva i junaštva.

Nek je blagoslovena ruka, koja te je izvajala, i nek je vijencem vječne slave krunisano ime besmrtnoga Majstora tvoga.

Dr. Ivo Mogorović.

MALE VESTI

— Eksplozija u talijanskoj tvornici. Kako javlja agencija Havas, u velikoj tvornici baruta u Colefanu došlo je do eksplozije. Tom je prilikom ranjeno 50 osoba, većinom žena. Veći broj tvorničkih zgrada je oštećen.

— Na cesti kod Kaštelira nadjeni su teško ranjeni seljaci iz Kaštelira Andjel Legović star 25 godina i Rudolf Briljavac, star 23 godine. Obojica su bila u lokvi krvi. Legović je bio već mrtav. — Imao je rane od vatrenog oružja i pre-rezano grlo, a Briljavac je bio teško ranjen iz lovačke puške. Oni su se uzajamno izranili. Povod je, kako se čini, bilo suparništvo u ljubavi.

— U Sušak je došlo 15. o. mj. 17.000 sanduka narandži iz Valencije. To je već druga pošiljka španjolskih narandža.

— Belgijska vlada uložila je ponovni protest u Rimu što je talijanska vlada dozvolila voditi belgijskih fašista Degrellu da govori preko talijanskih radio stanica.

— Italija je dozvolila njemačkim zrakoplovnim snagama, da pretvore jedan od nenapućenih otoka Dodekaneza u njemačku bazu, kada se Njemačka odlučila da otvori svoje zračne linije prema Istoku. Tvrdi se, da je general Göring potpisao Mussoliniju na taj sporazum.

— Kako se iz Adis Abebe saznaje, podkralj maršal Graziani, koji se sada nalazi u Irgalamu u sidanskoj oblasti, preuzeo je lično vrhovno zapovjedništvo nad operacijama, koje imaju da otpočnu protiv nekih grupa, koje su se pobunile i stoje pod zapovjedništvom rasa Deste.

— Italijanski državni proračun za prihodnije leto izkazuje dve in pol milijarde primanjaka. — Vlada je sprejela zakon o poslovanju vrhovne državne uprave za primer vojne. S tem zakonom preidejo na vladu tudi mnoge pravice, katere sta imela doslej kralj in generalni štab.

— Nemcev in Italijanov je sedaj na strani upornikov v Španiji že okoli 40.000 (Nemcev 30 tisoč, Italijanov 10.000). A svak dan prihajajo novi bataljoni teh »prostovoljcev«. Nemci so sedaj že skoraj po vseh garnizijah širom Španije, le manjši del se bori na frontah.

150 stoljeća robije

Statistika koja obeščašćuje fašističku Italiju

»L'Informateur Italien« donosi statistiku političkih kažnjnika u Italiji od 1927 do 1935 godine, pod naslovom: »Statistika koja obeščašćuje Italiju«. Iz te statistike vadiamo slijedeće brojke:

Na robiju od 1 do 5 godina osuđeno 1581 lice; na 5.584 godine ukupno; od 5 do 10 godina osuđeno 580 lica na ukupno 4.407 godina; od 10 do 15 godina robije osuđeno 177 lica na ukupno 2.123 godine; od 15 do 20 godina osuđeno 77 lica na ukupno 1.287 godina; na robiju od 20 do 30 godina osuđeno 40 lica na ukupno 1.057 godina robije. Oslobođena su bila kroz to vrijeme 492 lica.

Prema tome je bilo 2.455 ljudi osuđenih na 14.458 godina robije ili prosječno po 5 godina na svakoga.

U ovu statistiku nisu ubrojeni osuđeni u 1936 godini kao ni oni koji su bili hapšeni i držani više vremena u zatvoru, a kasnije pušteni. Tu nisu ubrojene ni smrtne osude koje je izrekao Specijalni tribunal, i nisu prema tome uračunata i četvorica strijeljanih na Bazovici i jedan u Pull. Osim toga tu nisu uračunati ni oni koje je osudio redovan sud, kao ni oni koji su osuđeni po vojnom sudu iza početka abesinskog rata. Ni oni koji su streljani u Istočnoj Africi (među kojima je i naš Sergo), a nisu uzeti u obzir ni oni bezbrojni konfiniranci, koje jednostavna komisija za konfinaciju šalje na veći broj godina u koncentracione logore na otoke.

Pretepeni radi prepevanja slovenskih pesmi

Kleč Tomaž in Kemperle Jože zadobila hude poškodbe

Gorica, decembra 1936. (Aglis) — V Kalu pri Podbrdu so 14. decembra leta ob 8 uri zvečer finančni stražniki in milicijci obkolili hišo tamošnjega posesnika Jakoba Torkarja. Pri njemu se je zbralo nekaj vaških mladeničev, ki so mu čez dan pomagali pri većem gospodarskom delu in jih je radi tega zvečer povabil na vino. Pri kežaru vina se je razpletel med družbo živahen razgovor in pri tem so zapeli tudi nekaj slovenskih pesmi. To je zadostovalo, da je brigadir finančnih stražnikov alarmiral svoje podrejene in obenem pozval tudi milicijce iz Strnišča. Milicijci in finančni stražniki so obkolili Tokarjevo hišo in čakali z nabitimi puškami na fante, ki so se ob 8 uri zvečer posloviili od Tokarjevih in odhajali vsak na svoj dom. Bili so vsi aretirani, odvedeni v kasarno milicijnikov u Strnišću, kjer so jih pretepal s puškinimi kopiti in raznim drugim predmeti toliko časa, da so bili vsi onemogli. Dva izmed aretiranih mladeničev — 27-letni Kleč Tomaž in

27-letni Kemperle Jože — sta pri tem dobila tako hude poškodbe, da sta bila primorana vse do danes ostati u postelji.

Ta napad na mirne in nič hudega sluteće mladeniče, se bolj pa nečloveško postopanje z njimi je silno razburilo okoliško prebivalstvo, ki je sicer navajeno takih postopkov raznih italijanskih uniformirancev. Danes, ko se toliko govori in piše o zbližanju med Italijo in Jugoslavijo, in se za to posebno zavzemajo in povdarjajo svojo dobro voljo merodajni faktorji u Julijske Krajine s tržaškimi listi na čelu, je značilen tak nastop krajevnih oblasti, ki jih že nedolžnejša slovenska pesem, peta nekje u hribovski vasi razburi tako, da se spozabijo čez dopustno mero, če hoćemo rabiti najmilejši izraz. Vsako tako nasilje povzroćeno našem narodu ubija u nas vero u iskrenost vseh teh izjav in se nam škoda zdi za to prelitega črnila, odnosno se bojimo, da se u take hinavske izjave polaga prevetka važnost.

KAKO JE D'ANNUNZIO IMAO DA SRUŠI PULU GOD. 1918

Thaon di Revel je bio taj plan odobrio

Nedavno je u Rimu izišla knjiga pod naslovom »La guerra orientale«, koju je napisao poznati talijanski vojni stručnjak general Giulio Douhet. U tom opširnom djelu naišli smo na stranice, koje pokazuju kako su laž sve fraze, koje danas Talijani govore o svojoj ljubavi prema Istri i prema njenim gradovima. Prevodimo doslovno:

»1918 godine razvijajući svoju ideju projektirao sam zračni napadaj na Pulu. Taj napadaj imao se izvesti sa 100 do 150 tromotornih aviona naoružanih sa specijalnim minama, koje su imale da zadovolje ovu namjeru:

1) da eksplodiraju kad pogode jedan brod,
2) da ne eksplodiraju kad pogode vodu, nego moraju biti udešene tako da kada udju u likvidnu masu, one se razdvoje u dva dijela, od kojih je jedan težji od vode, a jedan lakši od vode, te sadržaje eksploziv a ta dva dijela vezana su jedan za drugi metalnim konopom promjenljive dužine. Poznavajući dubine puljske luke morale su se regulirati duljine tih konopa na način da lakši dio mine ostaje tik pod samom površinom vode, dok je težji dio imao da služi kao sidro.

3) podmorska mina imala je biti opskrbljena uređajem koji je mogao da je dovede do eksplozije u povodu jednog sudara ili na automat udešen na vrijeme, ako ne bi bilo sudara i to tako da bi u točno određeno vrijeme mina mogla eksplodirati.

4) ukupna težina mine imala bi se kretati oko 800 kg sa cca 500 kg jakog eksploziva.

Napadaj se je imao razviti na slijedeći način:

1) Površina puljske luke imala je biti razmjerno porazidjeljena medju eskadrom u napadaju, a avioni su se imali dignuti sa aerodroma koji su bili porazidjeljeni duž talijanske obale tako da bi prvi bombardman imao da uslijedi u prvi dio noći, a automatski upaljači na minama imali su biti udešeni tako da bi mine eksplodirale uzastopce kroz čitavu noć do zore. Po neka mina bila bi možda pogodila neki brod. Na svaki način kad bi bombardman prestao i kad bi išćezli aeroplani mine koje bi pale u vodu počele bi da eksplodiraju sukcesivno u kratkim intervalima sad ovdje sad tamo u tijesnom i prilićno zauzetom prostoru luke. Po neka mina, koja bi došla u blizinu ladje oštetila bi ladju, ali i bez veze s time te jake eksplozije iznenadne i takve, da ne bi davale nikakvu mogućnost reakcije i obrane, izvršile bi i jedan velik moralni efekat tako da neprijatelj ne bi znao što će učiniti. Tim više ako bi neka ladja naišla na minu i izazvala eksploziju.

2) Bombardman bi se imao opetovati jedan sat pred zoru, a automatski upaljači udesiti tako da bi sve mine eksplodirale u jedan isti momenat. Ovaj drugi bombardman, koji bi uslijedio poslije jedne noći panike izazvane automatskom

eksplozijom mina, osim materijalnog efekta prisilio bi možda neprijatelja da pokuša napustiti taj pakao, ali u tom slučaju naišao bi na otvorenom moru na talijansku flotu.

3) U isto vrijeme sa bombardmanom na vodi sa pomoćnim avionima imalo se bombardovati Scoglio Olivi i vojne zgrade u gradu. Da bi se onemogućila protivavionska obrana i olakšala akcija imalo se je baciti nad grad mnogo jakih velikih zapaljenih padobrana.

4) Možda bi neprijatelj uspio da nađe neki izlaz, ali bi u tom slučaju naš eksploziv iz mora mogao da nastavi svoje destruktivno djelo.

Ovaj plan za navalu koji bi pored svega ostalog imao sve prednosti iznenadjenja, zato jer nije nikad bio pokuššan, nije sam po sebi predstavljao nikakve nemogućnosti. Taj je plan de facto naišao na visoko odobravanje njegove ekscelencije admirala Thaona di Revela i komandant D'Annunzio imao je da bude šefom te ekspedicije. On mi je u to ime poklonio jedan primjerak svoje »Befte di Bucar« u znak »pristupanja velikoj i misterioznoj akciji« (aprila 1918). Ali iz razloga koje je beskorisno iznositi, ja nisam mogao da se time okupiram i stvar je ostala u projektu. Htio sam izmijeniti ove uspomene koje su više manje lične da dokažem kako je i za vrijeme rata avijacija mogla da učini nešto više nego što je učinila, tj. nešto više nego da vrši samo pomoćnu službu. Imala je te mogućnosti, ali je manjkao neko ko bi ih znao iskoristiti.

GLASOVITI ENGLESKI VOJNI STRUČNJAK

u jednoj knjizi o ratu iznosi da Talijani nisu imali nikakvih uspjeha na Soči i da su ušli u Julijsku Krajinu, kad se austrijska vojska raspala.

U Londonu je izišla knjiga od 250 stranica pod naslovom »The War in outline« (»Rat gledan s profila«). Knjigu je napisao Libbel Hart poznati engleski stručnjak za ratna pitanja koji piše vojnu rubriku u »Timesu«. U toj svojoj knjizi pisac posvećuje ulogu Italije u svjetskom ratu samo 5 stranica i na tih pet stranica dokazuje da su Talijani u svjetskom ratu trpjeli od krohićke nesposobnosti da postignu neki uspjeh na Soči i da su ušli u Julijsku Krajinu tek onda kad se austrijska vojska uslijed revolucije i akcije desete engleske armije, raspala. Libbel Hart kaže da je šef engleske armije Lord Cavan slavni pobijednik kod Vittoria Veneta.

A mi smo uvijek držali da je to Diaz!

AUGUST SMODLAK IZ DOLINE

Beograd, 15. januara 1937. — Čitajući božićni broj »Istre« sa velikom žalošću sam pročitao vijest o tragičnoj smrti Augusta Smodlaka, jer je pokojnik bio moj prijatelj od malih nogu, pa me njegova smrt jako potresla. Usplio sam da dobijem njegovu sliku, pa vas molim da je stavite u list, jer je i on žrtva onog fašističkog nasilja, koji je prouzrokovao toliko naših nevinih žrtava.

Doznao sam, da je na njegov pogreb bilo došlo dosta njegovih drugova radnika iz Trsta. — L. Č.

ZAŠTO JE ISTJERAN IZ ŠVICARSKJE KARLO A PRATO?

CIJELA SVJETSKA ŠTAMPA PIŠE O TO-
ME I UZIMLJE U OBRANU ANTIFAŠI-
STIČKOG NOVINARA.

Iz dnevne štampe je već dovoljno poznat slučaj Karla a Prata, direktora ženevskog »Journal des Nations«. Karlo a Prato je antifašista, emigrant iz Italije. Kao urednik »Journal des Nations« prikazivao je u pravom svijetlu talijanski fašizam u međunarodnoj politici. Karlo a Prato je puštao u svoj list i vijesti o postupku fašističke Italije sa narodnim manjarama, a baš pred malo vremena, povodom kampanje Rina Alessia u »Piccolo« za prijateljstvo sa Jugoslavijom, donio je bio »Journal des Nations« odlučni članak o tome i citirao je pisanje »Istre«, u kojoj smo bili dokazali, da Rino Alessi laže kada tvrdi da naš narod u Julijskoj Krajini može da čita sve što hoće.

Niega je švicarska vlada izagnala iz Švicarske, iako je tamo živio deset godina. Izagnan je na traženje talijanske vlade, kao što je to objavio »Journal des Nations«.

Francuski »Oeuvre« je u par navrata pisao o tom slučaju, a 16. o. mj. vraća se diplomatski urednik »Oeuvre« gdje Tabouis ponovno na protjerivanje Karla a Prata i tim povodom veli, da nije nemoguće, da će se protjerivanje direktora »Journal des Nations«, o kome je bilo toliko govora, posredno iznijeti pred Savjet Društva naroda, pod vidom diskusije o utvrdjivanju jednog konačnog statuta štampe pri Društvu naroda. Način na koji je ovaj novinar bio protjeran, pojačava samo uvjerenje članova Savjeta da se ne može dozvoliti, da u Ženevi ovakvi postupci uhvate korijena.

Pišući dalje o tome, gdje Tabouis veli, da su velike sile dobro učile, da su izvjesni faktori htjeli, da prisvoje »Journal des Nations«, koji je uretno jedini organ, u kome se ne obilavljaju nikakvi napadi protiv Francuske. Ako bi se to dogodilo, veli gdje Tabouis, velike demokratske sile bolje bi učinile, kada bi za držanje svojih idućih sesija izabrale neko drugo sjedište umjesto Ženeve. Gdje Tabouis zaključuje ističući da je potrebno, da se zavede malo reda u pogledu primjene međunarodnog zakona na slobodu štampe pri Društvu naroda.

»Libera Stampa« iz Lugana upoređuje slučaj sa izgonom fašističkih novinara radi skandala na sjednici Društva naroda protiv Negusa sa slučajem Karla a Prata. »Libera Stampa« kaže da je fašistički novinar Ciucci tada organizirao barbarski napad na Negusa, kojega je i Titulescu javno bio osudio. Ciucci je bio tada izagnan iz Švicarske, ali je pretsjednik Motta bio poništio tu odluku, pozivajući se na slobodu vršenja novinarskog poziva u Švicarskoj. Da li vrijede isti zakoni lani i sada? — pita se »Libera Stampa«, a pariška »Giustizia e Libertà« naziva odluku o protjerivanju a Prata servilnom, i izražuje svoju solidarnost sa Karlom a Pratom.

Ta odluka o protjerivanju jednog antifašističkog novinara iz Švicarske pogadja indirektno i nas, jer time je pogodjen čovjek, koji je kao Talijan znao i mogao autoritativno prikazati svijetu fašističku Italiju naš problem.

SLUČAJI GOBAVOSTI V JULIJSKI KRAJINI

Trst, jan. 1937. — V zadnjem času so izsledili tri slučaja gobavosti v Julijski Krajini, in sicer enega v Vipavi, drugega v Komnu, tretjega pa v Barcoljnah. Hiše, kjer so bivali ti bolniki so porušili in vso opremo sežgali, stanovanje pa odpravili v taborišča za gobave. Očitno gre v vseh treh primerih za bolezen, ki so jo prinesli vojaki, odnosno delavci iz Abesinije.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

VIPAVSKA IN VIPAVCI
V LJUBLJANSKEM RADIJU

Ljubljana, januarja 1937 (A. is). V nedeljo dne 10. t. m. je imel v ljubljanskem radiju predavanje naš rojak prof. Filip Terčelj o Vipavcih in Vipavski. Najprej je obdelal problem Vipavske iz zgodovinsko-geografskega vidika, pri čemer je marsikaj povedal o različnih burjah, ki so pihale nekdanj in sedaj skozi Vipavsko dolino, pa ne morejo odpihati nezlomljivosti naših ljudi. Prešel je nato na običaje Vipavcev in opisal njihovo veliko patrijarhalnost, njihovo družinsko demokracijo, običaje in navade, ki so stare več stoletij, njihov odnos do svojih duhovnikov itd. Popisal nam je njihove znamenite moše, njihovo domače delo, zdovratno ljubezen do rodne grude, njihovo pesem. Potem je prešel na sam karakter Vipavcev.

Predavanje je bilo podano izredno drastično. V prikritih besedah smo čutili to, kar tare nas vse. Čutili nismo samo lepote in poezije te zemlje, ampak tudi njeno, zlasti sedanjo tragiko in gorje. Predavanje je spremljal akademski kvintet z vipavsko pesmijo, ki je zapel nekaj vipavskih in pa Terčeljevih vipavskih, med katerimi je bila posebno lepa »Kako snubi fant deklo« in pa Terčeljeva »Naše gorice vinca ne točijo«. Zdelo se je, kakor da je predavanje zgrabilo pevce same, da je bilo potem tudi njihovo petje tako, da je ganilo vsakega poslušalca. Predavanje ni vzbudilo velike pozornosti samo pri nas, ampak tudi pri onih, ki so mislili, da so že pozabljeni. — Zeleti bi bilo, da bi naša radio-postaja prinesla še več silnih predavanj in raje opustila prenašanje gramofonskih plošč raznih Giljev.

OTVORENJE »PROSVJETNO
MARIJONETSKOG
KAZALIŠTA« U ZAGREBU

u dvorani »Union« kina u Zvonimirovoj ul. br. 53.

Prvu predstavu prirediti će »Prosvjetno marijonetsko kazalište« u vrlo udobnoj i elegantnoj dvorani »Union« kina u Zvonimirovoj ul. br. 53 u subotu dne 30. siječnja u 15 sati. Ulazne cijene su od 2.50 do 9 Din, a ulaznice se već mogu dobiti na blagajni rečenog kinematografa.

Na prvoj predstavi bit će prikazana pozorišna priča u 3 čina »Čarević Ranko«.

Važno je istaknuti još i to, da pred zgradom »Union« kina u Zvonimirovoj ulici br. 53 je tramvajska stanica pruge br. 9.

Napominje se, da ovo kazalište vodi naš Istranin, koji je u gradu Zagrebu poznat na ovom polju rada.

IDEJNE KOMPONENTE RADNE ŠKOLE
OD MATE DEMARINA

Profesor učiteljske škole u Gospiću Mate Demarin izdao je ovih dana knjigu pod gornjim naslovom. Knjiga obasije 150 stranica i ima ova poglavlja. Uvod, Uvjeti razvoja i opći idejni momenti radne pedagogije, Bit i osnovne ideje radne pedagogije, Temeljni principi radne pedagogije, Najkraći pregled smjerova.

Stručna kritika se već do sada vrlo pohvalno izrazila o ovoj knjizi prof. Demarina.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

Petletnica društva „NANOS“ v Mariboru

Maribor, januarja 1937. — Naši vrli Nanosovci so se zbrali v nedeljo, dne 10. t. m. v lepem številu v primerno okrašen dvorani Narodnega doma v Mariboru, jer se je vršil jubilejni redni občni zbor njihovega društva, ki je zaključilo 5. leto svojega uspešnega delovanja. Občnega zbora se je poleg številnega broja zastopnikov tuk. nacionalnih organizacij ter nekaterih emigrantskih v naši banovini in izven udeležil tudi delegat beograjskega Saveza emigrantskih društev g. dr. Dekleva. Agilni Nanosovci predsednik g. Marinko Kralj je otvoril letošnji zbor s prisrčnim pozdravom vsem navzočim. Posebno tople besede je izrekel Saveznem delegatu, ki so ga vsi burno pozdravili. Predsednikovo poročilo nam je predložilo razvoj emigrantskega gibanja in delovanja v preteklem poslovnem letu, ki je bilo posvečeno kakor v vsej dosedajnji fazi od ustanovitve Orjema do današnjega Saveza vzvišenim stremenjem emigrantstva. Vse delo je bilo u. m. merjeno v pravcu zbiranja mladine v emigrantskih društvih. Pred petimi leti zbranih 1.500 podpisov je potrdilo potrebo emigrantske organizacije v Mariboru, ki naj zbira emigrantski naraščaj in ga vzgaja v duhu prave jugoslovanske ideologije. Podrobno delo preteklih poslovnih dobo se zrcali v širjenju propagande za naše kraje v komemoracijah za naše žrtve, v organiziranju emigrantskega kongresa v Mariboru, v ciklusu predavanj, v zaposlitvi naših beguncev in v splošnem sodelovanju z vsemi ostalimi nacionalnimi organizacijami na naši severni meji. Ob najtežjem sodelovanju s Savezom je pokrenil »Nanos« v preteklem letu tudi akcijo za zgraditve azila za emigrante. Da se olajša socialna beda emigrantskega življa, se je ustanovila »Gradbena in zaposlitvena zadruga« v Mariboru, ki naj postavi v doglednem času emigrantski dom, v katerem naj bi se namestila kuhinja, ogrevalnica, in prenočišče za begunce. V tem domu naj bi se nastanila vsa emigrantska društva s čitalnico in knjižnico.

Iz tajniškega poročila, ki ga je podal g. Hvala, posnemamo, da je bilo delo v organizaciji zelo razgibano in da šteje »Nanos« danes 810 članov in članic. Najvažnejša postavka tajniškega dela je nedvomno zapopadana v naskrbi za posredovanje glede zaposlitve članov in izposlovanje zaposlitvenih dovoljenj. Blagajniško poročilo g. Majcena izkazuje Din. 51.081 prejemkov in Din 49.760 izdatkov, torej 100.851 Din denarnega prometa. Društveni gospodar g. Možina nam je

povedal, da znaša vrednost inventarja brez knjižnice Din 9.949. — med tem ko ima knjižnica v smislu knj. z. g. Logarja v predalih društvene knjižnice 585 knjig v vrednosti 1.500. — Din, katerih so se člani kaj pridno posluževali. Med najpozitivnejše postavke letošnjega obračuna spada nedvomno delovanje ženskega kroška, kateremu načeljuje vestna in neumorna gospa P. Čerčjeva, ki je vložila tako v nabiralno akcijo, kakor tudi v kulturno in narodno obrambno delo veliko truda in pri katerem delu so ji pridno pomagale vse ostale članice. Za pevski odsek je poročal g. Trpin. Pevski odsek je imel 93 vaj 9 nastopov in dve javni prireditvi. Ustanovil se je tudi godbeni odsek. Za vsemi poročili je sledilo izbrano poročilo o prosvetnem delu, ki ga je podal g. Reja. Leopold in ki nam prica, da je bil »Nanos« tudi na tem polju izredno marljivo društvo. Nič manj važno je poročilo g. Grmeka, o delovanju socialnega odseka, ki je nudil beguncem pomoč v hrani, skrbel za zaposlitev svojih članov in ustanovil v to svrhu poseben akcijski odbor. Poročilo o akciji za zgradbo doma nam pojasnava, da se je v ta namen zbralo dosedaj že nad 20.000 dinarov. Ustanovitev gradbene zadruge uresničuje lep in plemenit namen organizacije. Po »poročilu revizorja g. Čotića in izglasovanih razrešnic so se v najlepšem sporazumu in ob soglasnosti vseh navzočih vršile volitve, pri katerih je bil izvoljen naslednji odbor:

Predsednik: Kralj Marjo. — Odborniki: Kete Ferdinand, Novak Mirko, Hvala Peter, Batagelj August, Prunk Maks, Zivic Ignac, Možina Valentin, Furlan Just, Logar Jos., Grmek Alfonz, Pahor Slava, Zavradlav Stanko, Bizjak Alojz, Vilhelm Albert, Čotić Rudolf, Gulić Andro, Pinter Antonija, Fradel Marija, Štoka Angela in Reja Leopold. — Revizorji: Bratoš Josip, Majcen Ivan, nam. Domicelj Marija in Blažić Kristijan. — Razsodišče: notar Kogej Jakop, Kutin Anton in Čoš Franjo.

Stvarjen potek občnega zbora in velika ljubezen do dela, ki smo jo povzeli iz poročil posameznih funkcionarjev našega emigrantskega društva »Nanos« nam jamčijo, da bo društvo delovalo v bodočem poslovnem letu s podvojeno močjo v prid emigrantskega življa na naši severni meji. Letošnji zbor je bil mejnik dela, ki dviga društvo k novim pobudam in še večjem razmahu. Nesebično delo agilnih odbornikov »Nanosa« naj bi bilo tudi v bodoče kronano s čim lepšimi uspehi!

uopće, jer treba da se svaki emigrant nalazi u svojoj organizaciji, kako bi uspeh društvene rada bio veći kroz iduću godinu. Nakon toga podnijeli su svoje izvještaje blagajnik i nadzorni odbor, pa su nakon kraće diskusije svi izvještaji primljeni, a stara uprava dobila razrješenje. Izabran je sljedeći Upravni i nadzorni odbor: G. Milčić Ivo, predsjednik — Rubeca Albert, potpredsjednik, Motika Ivan, tajnik I., Grbec Roman, tajnik II., Abramčić Josip, blagajnik. — Oduornici: Čehić Ante, Grbec Antun, Lestan Venceslav i Božić Rudolf. — Nadzorni odbor: Birsa Ivan, Vivoda Josip i Kuček Vinko.

Občni zbor primorskog prosvetnog in
podpornog društva »Sloga« v Kranju

Primorsko prosvetno in podporno društvo »Sloga« v Kranju, bo imelo v nedeljo dne 31. januarja t. l. ob 10 uri dopoldne v Narodnem domu, svoj redni občni zbor, na katerega vabi vse člane, prijatelje društva in bratske organizacije. Odbor.

Predavanje u Istarskom akademskom
klubu u Zagrebu

U subotu 23. o. m. j. u 20 sati priredjuje Istarski akademski klub u Zagrebu sastanak sa predavanjem. Predavat će Tone Peruško o utjecajima vanjsko-političkih događaja na našu emigraciju.

SPLITSKI TALIJANI MANIFESTIRAJU
MUSSOLINIJU

Interesantna je bila proslava Nove godine splitskih Talijana. Proslava je izvršena u talijanskom domu u Splitu. Dočeku Nove godine prisustvovali su i zvanični talijanski predstavnici. U pola noći bile su priredjene velike manifestacije talijanskog kralju i g. Mussoliniju.

uspio da se pretvori u moćan pokret koji stvara i održava jedno stanje razdraženosti, puno strasti i zanosa. On uzima hranu za ta duševna stanja iz duboke rezerve ljudske duše, na prvom mjestu iz rasnih i nacionalnih osjećanja.

RASNA I NACIONALNA ISKLJUČIVOST.

Demokracija i socijalizam računaju sa onim što je bolje u čovjeku; fašizam se obraća na najgore i najniže u njemu. Freudova izučavanja su pokazala, da je čovjekova duša prava džungla, divlja šuma, u u kojoj vlada nemilosrdna borba, gdje se prezone sebične i zle želje za društvenim nagonima; da je čovjekova podsvijest isto tako bogata i snažna, ako ne bogatija i jača, kao njegova svijest. S planom ili po nadmoćnoj zapovijesti nižih nagona i osjećanja u njihovim dušama, fašisti operiraju baš sa tim mračnim, negativnim ljudskim osobinama, koje kultura i civilizacija teže da uklone ili da oplemene. Rasna i vjerska netrpeljivost je takva niža osobina, i cijeli osamnaesti i devnaesti vijek su upotrebljeni na to, da mjesto uskog i isključivog, lokalnog ili pokrajinskog, nacionalnog ili rasnog duha, razviju drugi, širi, državni nacionalni, međunarodni i međudržavni duh. Socijalistički pokret, više još nego buržoasko-liberalni, razvija kod intelektualaca i kod radnika taj univerzalizam, koji su poslije kršćanstva najviše njegovali slobodoumni filozofi 18-og vijeka. Poneseni vjerom u čovjeka, koji su naučili kod Jean Jacques Rousseau-a, demokrati i socijalisti bili su skloni, da potcijene snagu prvobitnih osnovnih nagona, da precijene utica

NAŠA SLOGA

Pred 50 godina

»PROTESTA D'ORO«

nazvala je porečka »Istria« onaj prosvjed, što je pred nekoliko danah bio pročitan i primljen u gradskom zastupstvu tršćanskom proti biskupskoj kuriji, koja da goji težnjah slavizatorskih jer da nastoji, da uzgoji u tršćanskim njemačkih školah popovah samo slavenskoga roda.

Tomu prosvjedu, koji, da pravo kažemo, nesadržaje nego neistinu vrh neistine i nesmisao vrh nesmisla, pridružilo se svojim »jednoglasnim« zaključkom obćinsko zastupstvo u Opriju — naši svećenici gg. R. Jelusić i A. Ščulac, znadu vrlo dobro, gdje se taj cele kulturni grad nalazi — a malo zatim i zastupstva u Kopru i Piranu gradu.

OBĆINSKI IZBORI U BUZETU

Doznajemo od tamo, da su napokon izborne listine u obćinskom uredu izložene, te da će već jednom i u onoj obćini doći do redovite obćinske uprave.

...Talijanska gospoda oblietaju jur po Buzošćini a neki šarenjak na Krasu — osobito u Lanišću — vara i šara oko naroda, da ga predobije za talijansku listinu.

IZ BARTUNIGLA

piše nam prijatelj, kako su tamošnji šarenjaci a napose agenti iz bližnjih obćinah oblietavali oko neuka puka, da se upiše u blaženu »Pro patria« Dolazili su tamo ljudi, kojih se inače nikada nevidi, pak su tuj priprabljali »fraje«, gdje se je obilno jelo još više i pilo, sve u slavu božanstvene »Pro patria«. Slipeh i neukih nadje se svuda, osobito pako takovih, koji si rado mukle želudac napune. Kad bi se kod »fraje« ugrijala glava, tad bi počeli agenti prodati o velikoj misiji »Pro patrie« o »divljih šćavih« koji priete talijanstvu Istre, o starinskoj kulturi, o patriotizmu itd. itd., a konac svemu bijaše uvijek »andemo sol-toscriver pro patria«.

MINISTAR DR. KREK O NARODNIM
MANJINAMA POD ITALIJOM

U nedjelju 17. o. m. j. održan je zbor JRZ u Ljubliani. Na tom zboru je govorio i ministar dr. Krek. Izlažući vanjskopolitičku situaciju, dotakao se i odnosa sa Italijom, pa je, prema izvještajima dnevne štampe, rekao i ovo:

»Poznato je, da se pripremaju razgovori sa našom najvećom susjedom Italijom. U interesu je obih država, da dodjemo do trajnih lojalnih političkih odnosa i do urednih ekonomskih veza među državama, koje po svojoj prirodi i komunikacionoj vezi mogu imati samo štetu, kada promet među njima nije do svih načina uređen redovan, uzajaman i lojalan.

I narodne manline željno očekuju da im se lojalnim sporazumom pruži prilika, da im se osiguraju prirodna prava i olakša život.

† MARIJA UD. TURAK

Nakon kratke bolesti u 69 godini života, preminula je u Puli 13. januara 1937 Marija ud. Turak, žena pok. Andrije, bivšeg učitelja, a kasnije trgovca u Puli.

Bila joj laka rodjena gruda!

FAŠIZAM I SELO

II.

Politika je sišla na ulicu, pomiješala se među djecu. To nije sve. Politika je ušla u kuću, zahvativši žene i djevojke. Demokracija nije umjela da iskoristi veliku snagu ženske saradnje. Socijalistički pokret, sindikalni i partijski, stidljivo i oprezno počeo je prije Rata uvoditi žene u javni život: to je obuhvatilo samo malen broj radnica, dok su žene građana kao žene intelektualke i slobodnih zanimanja ostale izvan politike. U svjetskom ratu, žene su došle do velike uloge, kako u privredi, gdje su u velikoj mjeri zamjenile ljude, tako u porođici, gdje su morale biti i muž i žena, u borbi za životnim nedaćama, u odnosima sa vlastima, čak u raznim oblicima vojne službe, u pozadini i na samim frontovima. U Engleskoj, najstarijoj zemlji parlamentarizma, žene su dobile pravo glasa i ako nije bilo revolucije. U drugim državama, samo revolucije, nastale poslije vojničkog slova, dovela je žene na biralište i u Skupštinu. Francuska demokratija sve do današnjeg dana oklijeva da javnu stvar povjeri ženama. Čehoslovačka se slabo koristi njihovom pomoću. U Belgiji su katolici bili veći pobornici ženskog prava nego liberali i socijalisti. Fašizam je bio i tu okretljiviji. On je našao načina da se približi ženama i da ih zaposli.

Fašisti su osvojili građanske žene i kćeri. Nisu im se obratili razumom i računom, već srcem i osjećanjem, gdje su žene najosjetljivije. »Zašto su vaši sinovi ginuli? Zašto su vaši muževi stradali? Zašto ste vi bile udovice četiri godine, ili ste i danas i dovjeka udovice?

— Da li za židove, dali za lopove koji hoće da zavedu diktaturu? Takav jezik je za žene bio razumljiviji nego teorije o narodnom suverenitetu, o borbi klasa, ili priča o Društvu naroda koja se obnavlja svake jeseni sve tišim glasom.

Demokracija je zanemarila žene, socijalizam ih se bojao zbog njihovih vjerskih i nacionalnih osjećanja; fašizam ih je uzeo onakve kakve su i upotrebio ih za svoje ciljeve. Demokracija se obraća ženskoj eliti, pojedinim ženama, koje su najrazvijenije i najnaprednije i njima daje visoka mjesta i položaje; fašizam u stvari prezire ženu i baca je na porodično ognjište, ali se služi ženskom masom, ženama i iz kuće, iz radnje, iz salona, običnim svakodnevnim; neprosvijećenim, prosječnim, i od njih prave svoje najbolje agitatore.

Služeci se svojim stvarima moderne tehnike, naročito štampom — i to više novinama nego knjigama, a više slikama nego riječima, radiom, glasnogovornicima, avionima, filmom, zabavljajući i stavljajući u saobraćaj velike mase ljudi, žena i djece, fašizam je

čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijelu godinu 50. — din., za pola godine 25. — din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. Tisak: Stečajnica Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Ilca 131.

— Vlasnik i izdavač: Konzorcelj »Istria«, Masarykova 28a II. broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova 48/III.